

УДК 330.1:339.7

JEL F23, F63

DOI 10.32782/2786-8273/2024-4-4

Когут М.В.

кандидат економічних наук, в.о. доцента
кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу,
Львівський національний університет природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8275-134X>

Maryana Kohut

Lviv National Environmental University

ВПЛИВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЮ РИНКІВ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

THE INFLUENCE OF TNC'S ON THE GLOBALIZATION OF MARKETS: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR LOCAL DEVELOPMENT

Анотація. Стаття присвячена актуальним питанням впливу ТНК на глобальний економічний розвиток, зосереджуючись на їх ролі у інвестуванні основного капіталу та просуванні технологій. ТНК сприяють глобальній інтеграції національних економік через ПІІ, потенційно стимулюючи економічне зростання, особливо у країнах, що розвиваються. Однак концентрація економічної влади в руках кількох ТНК може призводити до монополізації ринків та витіснення місцевих підприємств. У статті висвітлено приклади концентрації економічної влади, ілюструючи, як ці корпорації домінують на ринках, іноді за рахунок місцевих роздрібних та малих онлайн-магазинів. За допомогою SWOT-аналіз визначено ключові фактори, які слід враховувати при формуванні стратегій розвитку та регулюванні діяльності ТНК для забезпечення збалансованого місцевого розвитку. В статті зазначено необхідність регулювання діяльності ТНК, щоб запобігти зловживанням економічною владою та забезпечити справедливі умови для всіх країн та їхніх підприємств у глобалізованій економіці. Також наголошується на важливості зосередження на таких аспектах, як підвищення якості освіти та професійних навичок, розвиток інфраструктури, стимулювання внутрішнього виробництва та інновацій, а також формування ефективної системи захисту прав споживачів та підтримки малого та середнього бізнесу. Врахування цих аспектів дозволить максимально реалізувати потенціал транснаціоналізації для стимулювання економічного зростання, збільшення зайнятості та підвищення якості життя населення.

Ключові слова: ТНК, глобалізація ринків, місцевий розвиток, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), корпоративна соціальна відповідальність.

Abstract. Introduction. This article provides an in-depth analysis of the impact of TNCs on global economic development, focusing on their role in capital investment and the advancement of technology. TNCs facilitate the global integration of national economies through FDI, potentially stimulating economic growth, especially in developing countries. However, the concentration of economic power in a few TNCs can lead to market monopolization and the displacement of local enterprises. **Purpose.** The article highlights examples of the concentration of economic power, illustrating how these corporations dominate markets, sometimes at the expense of local retailers and small online stores. **Methods.** A detailed analysis of specific examples of the influence of TNCs on the local economy was carried out, including both positive and negative aspects of this influence. The conducted SWOT analysis helped to determine the key factors that should be taken into account when formulating development strategies and regulating the activities of TNCs to ensure balanced local development. **Results.** The findings reveal that TNCs play a pivotal role in accelerating the globalization of markets, contributing to economic growth in developing countries through job creation and technological diffusion. However, the research also uncovers significant challenges, such as the displacement of local industries and increased dependence on foreign capital, which can undermine long-term sustainable development. **Conclusion.** While TNCs undeniably facilitate market globalization and offer numerous opportunities for local development, their influence is not uniformly positive. The study concludes that a balanced approach, involving strategic regulation and fostering of local enterprises, is essential to harnessing the benefits of TNC-induced globalization while mitigating its adverse effects. It's worth to implement measures that encourage responsible corporate practices and promote economic diversification to ensure inclusive growth and development. This abstract summarizes the comprehensive exploration of TNCs' impact on global market dynamics and local development, highlighting the need for nuanced policy interventions to navigate the complexities of globalization.

Keywords: TNCs, globalization of markets, local development, foreign direct investment (FDI), corporate social responsibility.

Постановка проблеми. У контексті сучасної глобалізації транснаціональні корпорації (ТНК) стають ключовими гравцями економічного розвитку, впливаючи на міжнародні економічні відносини та внутрішні ринки країн по всьому світу. Вони не лише сприяють міжнародній торгівлі та інвестиціям, але й стають ключовими гравцями в політичних та соціальних процесах у країнах, де вони працюють.

Їхня діяльність виходить за рамки національних економік, створюючи нові можливості для міжнарод-

ної торгівлі, інвестицій, розподілу ресурсів та технологічного обміну. Проте, разом з позитивними аспектами, глобальний вплив ТНК також призводить до ряду викликів, зокрема, до концентрації капіталу, екологічних змін та соціальної нерівності.

Проблема, що постає, полягає у визначенні балансу між внеском ТНК у глобальній економічній прогрес та мінімізацією їхнього негативного впливу на сталий розвиток та добробут громадян. Існує потреба в аналізі та регулюванні транснаціональних операцій з метою

забезпечення економічної справедливості, захисту прав працівників, збереження довкілля та зміцнення глобальної економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз впливу транснаціональних корпорацій на світовий ринок вивчався такими видатними зарубіжними економістами, як Реймонд Вернон, Джон Даннінг, Пол Крутман, Джеймс Міль та інші, включаючи Олівера Вільямсона та Чарльза Кіндлебергера, що заклали фундаментальну базу для розуміння глобальних економічних процесів.

У сфері вітчизняної економіки, значний внесок у дослідження транснаціональних корпорацій та їх впливу внесли такі учені як В. Рокоча та В. Новицький, а також В. Базилович і колеги. Їхні праці розкривають різні аспекти інтеграції національних ринків у глобальні економічні структури.

Проте, незважаючи на велику кількість наявних досліджень, ще залишається чимало неопрацьованих питань. Це стосується, зокрема, глибокого вивчення економічних переваг та можливих ризиків від діяльності ТНК. Така ситуація підкреслює необхідність подальших ретельних досліджень, спрямованих на вивчення глобального впливу ТНК на економічний розвиток, в тому числі в українському контексті.

Метою цієї статті є аналіз впливу ТНК на різні аспекти світової економіки, включаючи економічний розвиток, міжнародну торгівлю, працевлаштування, інновації та екологію.

Вклад основного матеріалу дослідження. ТНК здійснюють істотний вплив на економічний розвиток країн, інвестуючи в основний капітал та передові технології. Вони сприяють глобальній інтеграції національних економік через прямі іноземні інвестиції (ПІІ), що може стимулювати економічне зростання, особливо в країнах, що розвиваються. Однак, є й зворотний бік: концентрація економічної влади в руках кількох ТНК може призводити до монополізації ринків та витіснення місцевих підприємств.

Прикладами такої концентрації економічної влади є компанії з різних сфер діяльності, як-от, наприклад, Amazon, Google, Facebook, Walmart та інші. Зокрема, Amazon – глобальна електронна торговельна платформа, є яскравим прикладом компанії, яка завдяки своїм масштабам та ефективності змогла домінувати на ринках, іноді витісняючи місцеві роздрібні та малі онлайн-магазини. Така позиція досягається не тільки через зниження цін і широкий асортимент товарів, але й завдяки інноваційним технологіям у логістиці, персоналізації покупок та клієнтському сервісі. Amazon використовує передові алгоритми машинного навчання для аналізу поведінки покупців, оптимізації запасів і навіть для розробки власних продуктів під брендом Amazon Basics, що ще більше зміцнює їх позиції на ринку [8].

Крім того, Amazon активно інвестує в розширення своєї логістичної інфраструктури, включаючи склади, центри обробки замовлень та мережу доставки, що дозволяє компанії забезпечувати швидку і ефективну доставку товарів. Зазначені дії створюють додаткові бар'єри для нових компаній, які намагаються конкурувати у цій сфері.

Також варто відзначити зусилля Amazon в галузі розвитку хмарних технологій через свій підрозділ Amazon Web Services (AWS), який надає масштабовані

обчислювальні ресурси для підприємств різного розміру. AWS став лідером на ринку хмарних сервісів, що ще більше збільшує доходи компанії та її вплив на глобальні технологічні ринки [10].

Однак, успіх Amazon також викликає питання щодо впливу на працівників складів, конкуренції з малим бізнесом та збору та використання даних користувачів. Зазначені аспекти зумовлюють потребу у вдосконаленні регулятивних механізмів для забезпечення справедливих умов роботи та захисту конкуренції на ринку.

Google та Facebook не тільки володіють значною часткою ринку в сфері онлайн-реклами, але й задають стандарти для цифрового маркетингу, впливаючи на розподіл рекламних бюджетів у всьому світі. Така ситуація створює бар'єри для входження новачків та обмежує можливості для інновацій серед менших учасників ринку. Їх домінування також призводить до концентрації даних про користувачів, що надає їм безпрецедентну здатність до цільової реклами, посилюючи їхню ринкову міць і вплив на споживачів.

Окрім того, Google і Facebook активно розвивають нові інструменти ШІ та машинного навчання для оптимізації рекламних кампаній, що робить їх послуги ще більш привабливими для великих брендів, але водночас підвищує залежність ринку від їхніх платформ. Така діяльність посилює розрив між великими та малими гравцями, оскільки останнім важко конкурувати в умовах, коли доступ до передових технологій та великих обсягів даних обмежений. Значне поширення практики збору та аналізу великих обсягів даних користувачів ставить під сумнів приватність і безпеку даних, викликаючи громадське обурення та заклики до більш суворого регулювання діяльності цифрових гігантів [1].

Хоча Google та Facebook внесли значний вклад у розвиток онлайн-реклами, їхня домінування на ринку викликає питання про конкурентоспроможність, приватність даних та цифрову економіку в цілому. Тому постає питання необхідності пошуку балансу між інноваціями та забезпеченням відкритої та справедливої конкуренції на ринку цифрової реклами.

Ще одним прикладом є роздрібний гігант Walmart, відомий своєю здатністю знижувати ціни завдяки масштабам закупівель, що іноді призводило до закриття місцевих магазинів, які не можуть конкурувати з таким рівнем цін, також здійснює значний вплив на ланцюжки поставок і виробничі стандарти. Завдяки своїй домінуючій позиції на ринку, Walmart встановлює вимоги до виробників та постачальників, що часто веде до поглиблення глобалізації виробництва. Така практика має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, це сприяє оптимізації виробничих процесів та зниженню витрат, з іншого – може призводити до зниження стандартів праці та екологічних норм в країнах, що розвиваються, де зосереджене більшість виробництв. Варто зазначити, що Walmart має значний соціальний вплив у громадах, де він працює. З одного боку, компанія створює робочі місця та сприяє економічному розвитку регіонів, з іншого – її критикують за низькі зарплати співробітників та вплив на місцевий бізнес. Таким чином, Walmart є яскравим прикладом як можливостей, так і викликів, пов'язаних з діяльністю ТНК у глобалізованому світі [6].

Таким чином, зазначені приклади демонструють, як ТНК можуть впливати на структуру глобальних та міс-

цевих ринків, підсилюючи необхідність регулятивних заходів для забезпечення справедливих умов конкуренції та захисту інтересів місцевих підприємств і споживачів.

Зосередження економічної могутності в руках невеликої кількості ТНК відіграє значну роль у формуванні глобальної економічної динаміки, створюючи ризики для ринкової конкуренції та обмежуючи розвиток локального бізнесу. ТНК здатні досягати значного зниження виробничих витрат через великі обсяги виробництва, що надає їм перевагу на ринку порівняно з маленькими фірмами, які не володіють подібними можливостями для зниження цін. ТНК також мають перевагу у доступі до ключових ресурсів, включно з сировиною, передовими технологіями та висококваліфікованим персоналом, що так само створює бар'єри для входження на ринок для менших підприємств. Ще важливою складовою є те, що економічна влада ТНК дозволяє їм впливати на політичні та законодавчі процеси, забезпечуючи прийняття рішень, які можуть сприяти інтересам великого бізнесу на шкоду малому та середньому бізнесу [2].

Для забезпечення здорової конкуренції та рівних умов для всіх учасників ринку, важливо здійснювати регулятивний нагляд та втілювати політику, що сприяють розвитку місцевого підприємництва та інноваціям. До таких заходів можна віднести: зменшення монополізації, підтримку малого та середнього бізнесу через податкові стимули, гранти на дослідження та розвиток, а також забезпечення доступу до фінансування та ринків збуту.

Також важливо зміцнювати міжнародне співробітництво для регулювання діяльності ТНК, щоб запобігти зловживанням економічною владою та забезпечити справедливі умови для усіх країн та їхніх підприємств в умовах глобалізації.

Глобалізація споживчого ринку України виступає як важливий та стратегічно обґрунтований крок у процесі інтеграції країни у світову економіку, що є вирішальним для розвитку сучасної економічної системи,

підвищення її конкурентоспроможності та оптимізації ефективності. Активізація діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК) на українському ринку сприяє значним змінам у обсязі, структурі та функціонуванні ринку, відображаючи складність процесів взаємодії між різноманітними економічними, соціальними, політичними та інституційними елементами, які беруть участь у товарообміні.

Основні тенденції споживчого ринку України останніми роками відображають як глобальні, так і локальні зміни в економіці, технологіях, соціальних настроях та культурі. Розглянемо ключові тенденції споживчого ринку України у табл. 1.

Транснаціоналізація відіграє ключову роль у відкритті нових можливостей для українських споживачів через доступ до ширшого асортименту товарів та послуг світової якості, а також стимулює місцеві підприємства до інновацій та покращення стандартів виробництва. Однак це також вимагає адаптації економічної політики та регуляторного середовища для забезпечення збалансованого розвитку та захисту національних інтересів у контексті глобальної конкуренції.

Для забезпечення позитивного впливу глобалізації на споживчий ринок України необхідно зосередитися на таких аспектах, як підвищення якості освіти та професійних навичок, розвиток інфраструктури, стимулювання внутрішнього виробництва та інновацій, а також формування ефективної системи захисту прав споживачів та підтримки малого та середнього бізнесу. Врахування цих аспектів дозволить максимально реалізувати потенціал транснаціоналізації для стимулювання економічного зростання, збільшення зайнятості та підвищення якості життя населення [4].

За допомогою SWOT-аналізу визначено ключові фактори, які слід враховувати при формулюванні стратегій розвитку та регулюванні діяльності ТНК для забезпечення збалансованого місцевого розвитку (табл. 2).

Таблиця 1

Тенденції споживчого ринку України

Тренд	Вміст і особливості
Цифровізація та онлайн-торгівля	Пандемія COVID-19 каталізувала зростання онлайн-торгівлі в Україні, спонукаючи багато традиційних ритейлерів посилити свою онлайн-присутність. Споживачі все більше віддають перевагу зручності покупок в інтернеті, що сприяє зростанню електронної комерції у різних секторах, від продуктів харчування до електроніки.
Зростання відповідального споживання	Екологічна свідомість та увага до сталого розвитку набувають все більшої ваги серед українських споживачів. Віддаючи перевагу екологічно чистим продуктам, упаковці, яку можна переробити, та брендам, які демонструють корпоративну соціальну відповідальність, споживачі стимулюють ринок до більшої сталості.
Фокус на локальні продукти	Споживачі в Україні все більше цінують локальні продукти через їх сприйняту якість, свіжість та підтримку місцевих виробників, що також відповідає глобальним тенденціям до «локалізації» та бажанню споживати «чистіші» продукти з меншим вуглецевим слідом.
Зростаюча увага до здоров'я та благополуччя	Пандемія підкреслила важливість здоров'я та благополуччя, спонукаючи споживачів шукати продукти та послуги, які сприяють здоровому способу життя. Збільшення попиту на харчові добавки, органічні продукти, фітнес та велнес послуги є свідченням цієї тенденції.
Розумне споживання та пошук цінності	Економічна невизначеність та зростаюча інфляція спонукають українських споживачів бути більш обережними у своїх витратах, шукати кращі ціни, знижки та акції. Водночас вони не готові жертвувати якістю, тому популярність набувають моделі споживання, які пропонують оптимальне співвідношення ціни та якості.
Технологічні інновації	Швидкий розвиток технологій, зокрема мобільного зв'язку, штучного інтелекту та блокчейну, відкриває нові можливості для персоналізації та підвищення ефективності споживчого досвіду. Це стосується не лише електронної комерції, але й розумного дому, цифрових фінансів та персоналізованого маркетингу.

Джерело: складено автором на основі [3–5]

Таблиця 2

**SWOT-аналіз впливу транснаціональних корпорацій (ТНК)
для місцевого розвитку в контексті глобалізації**

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
1. ТНК часто інвестують значні кошти в місцевий розвиток через створення робочих місць, будівництво інфраструктури та впровадження нових технологій. 2. Залучення передових технологій та знань, які можуть підвищити продуктивність та інноваційну активність місцевих підприємств. 3. ТНК вносять світовий досвід управління, маркетингу та операційної ефективності, що може підвищити стандарти місцевого бізнесу.	1. Місцеві філії ТНК часто залежать від стратегічних рішень, прийнятих в інших країнах, що може обмежувати місцевий вплив та прийняття рішень. 2. ТНК з їх великими ресурсами можуть витіснити місцеві підприємства, особливо в секторах з високою конкуренцією. 3. Значна частина прибутків, згенерованих ТНК, може виводитися з країни, мінімізуючи економічну вигоду для місцевої економіки.
Можливості:	Загрози:
1. ТНК можуть сприяти швидкому економічному зростанню регіонів за рахунок інвестицій, створення робочих місць та підвищення експортного потенціалу. 2. Відбувається розвиток людського капіталу, завдяки завдяки міжнародним стандартам і практикам. 3. ТНК можуть допомогти місцевим підприємствам увійти на нові міжнародні ринки через партнерські відносини та мережі розподілу.	1. ТНК можуть набувати значного впливу на місцеву економіку та політику, що може призвести до негативних наслідків для суверенітету та самоврядування. 2. Діяльність деяких ТНК можуть спричинити соціальні та екологічні проблеми, зокрема, через недостатні стандарти праці, недбале ставлення до екологічних норм та порушення прав людини. 3. Існує загроза культурній ідентичності.

Джерело: складено автором на основі [5; 7; 9]

На основі SWOT-аналіз варто зазначити, що ТНК мають потенціал сприяти значному економічному зростанню, технологічному прогресу, і розвитку людського капіталу, але також викликають ряд викликів та загроз для місцевого розвитку. Зокрема, позитивний вплив ТНК включає здатність залучати значні інвестиції, впроваджувати інноваційні технології та підвищувати рівень зайнятості в місцевих регіонах. Щодо загроз, пов'язаних з діяльністю ТНК, варто зазначити ризики витіснення місцевого бізнесу, відтік прибутків з країни, а також потенційні соціальні та екологічні проблеми. Основним висновком є те, що для максимізації позитивного впливу ТНК на місцевий розвиток та мінімізації негативних наслідків необхідна збалансована політика та регулювання. Важливо здійснювати стратегічний нагляд за діяльністю ТНК, сприяти партнерству між місцевим бізнесом та ТНК, і впроваджувати заходи для захисту місцевих інтересів.

Стратегічні рекомендації можуть включати розвиток місцевих навичок та інфраструктури для підвищення конкурентоспроможності, впровадження стандартів корпоративної соціальної відповідальності для ТНК, і підтримку інновацій та малого та середнього бізнесу. Ключовим є створення умов, за яких ТНК вносять вклад у сталий розвиток, не підкопуючи при цьому місцевий економічний потенціал та соціальну стабільність.

Висновки. Таким чином, ТНК мають великий вплив на світову економіку, відкриваючи нові можливості для торгівлі, інвестицій та економічного зростання. Водночас, їхні дії можуть мати складні соціально-економічні наслідки, які вимагають уважного регулювання та балансування інтересів різних стейкхолдерів. Це ставить перед світовою спільнотою завдання забезпечення такого регулювання діяльності ТНК, яке б водночас сприяло економічному розвитку та забезпечувало соціальну справедливість, сталий розвиток та захист прав людини.

Бібліографічний список:

1. Молчанова Е. Взаємодія транснаціональних корпорацій з національними економіками на прикладі України. Матеріали Фонду ім. Фрідріха Еберта. 2012. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09718.pdf>
2. Самофалов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій. URL: https://dt.ua/ECONOMICS/globalniy_viklik_transnatsionalnih_korporatsiy.html (дата звернення: 01.02.2024).
3. Терехов Є.М., Прокопенко О.В. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток національних економічних систем. *Вісник Сумського державного університету. Сер. «Економіка»*. 2010. № 1. С. 103–113.
4. Федоренко В.Г. Транснаціональні корпорації як системоутворюючий фактор розвитку національних економік. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 7. С. 31–34.
5. Чумак Н.В. Проблемні аспекти діяльності транснаціональних корпорацій в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 9. С. 719–723.
6. Ahen F. Globalisation and its Implications for TNCs' Global Responsibility. *Humanist Manag J*. 2019. № 4. P. 33–54. URL: <https://rdcu.be/cKRtp> (дата звернення: 01.02.2024).
7. Etzion D. Corporate engagement with the natural environment. *Nat Ecol Evol*. 2020. No. 4. P. 493. URL: <https://rdcu.be/cKfmi> (дата звернення: 01.02.2024).
8. Fortune Global 500. URL: <https://fortune.com/global500/> (дата звернення: 01.02.2024).
9. Kusek P., Silva A. What Investors Want: Perceptions and Experiences of Multinational Corporations in Developing Countries. World Bank Policy Research Working Paper. 2018. URL: <https://ssrn.com/abstract=3152086> (дата звернення: 01.02.2024).
10. The Global Competitiveness Report 2022. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2022.pdf (дата звернення: 01.02.2024).
11. UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development. URL: <https://unctad.org/meeting/launch-world-investment-report-2023> (дата звернення: 01.02.2024).

References:

1. Molchanova E. (2012) Vzayemodiya transnatsional'nykh korporatsiy z natsional'nymy ekonomikamy na prykladi Ukrayiny [Interaction of transnational corporations with national economies on the example of Ukraine]. Materials of the Fund them. Friedrich Ebert. Available at: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09718.pdf> (accessed February 1, 2024).
2. Samofalov V. (2018) Hlobal'nyy vyklyk transnatsional'nykh korporatsiy [Global Challenge for Transnational Corporations]. Available at: https://dt.ua/ECONOMICS/globalniy_viklik_transnatsionalnih_korporatsiy.html (accessed February 1, 2024).
3. Terekhov, Ye.M., & Prokopenko, O.V. (2010) Vplyv transnatsionalnykh korporatsii na rozvytok natsionalnykh ekonomichnykh system [The influence of transnational corporations on the development of national economic systems]. *Bulletin of Sumy State University. Ser. "Economics"*, no. 1, pp. 103–113.
4. Fedorenko V. H. (2009) Transnatsionalni korporatsii yak systemoutvoriuiuchy faktor rozvytku natsionalnykh ekonomik [Transnational corporations as a system-forming factor in the development of national economies]. *Investments: practice and experience*, no. 7, pp. 31–34.
5. Chumak N. V. (2016) Problemni aspekty diialnosti transnatsionalnykh korporatsii v Ukraini [Problematic aspects of the activity of transnational corporations in Ukraine]. *Global and national economic problems*, no. 9, pp. 719–723.
6. Ahen F. (2019) Globalisationism and its Implications for TNCs' Global Responsibility. *Humanist Manag J*, no. 4, pp. 33–54. Available at: <https://rdcu.be/cKRtp> (accessed February 1, 2024).
7. Etzion D. (2020) Corporate engagement with the natural environment. *Nat Ecol Evol.*, 4, 493. Available at: <https://rdcu.be/cKfmi> (accessed February 1, 2024).
8. Fortune Global 500. Available at: <https://fortune.com/global500/> (accessed February 1, 2024).
9. Kusek P., Silva A. (2018) What Investors Want: Perceptions and Experiences of Multinational Corporations in Developing Countries. World Bank Policy Research Working Paper, no. 8386. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3152086> (accessed February 1, 2024).
10. The Global Competitiveness Report 2022. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitiveness-Report2022.pdf (accessed February 1, 2024).
11. UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development. URL: <https://unctad.org/meeting/launch-world-investment-report-2023> (accessed February 1, 2024).